

Arrest d.d. 22 december 2004

Rolnummer 0300304

ANSCHRIFT

HET GERECHTSHOF TE LEEUWARDEN

Arrest van de vierde kamer voor burgerlijke zaken in de zaak van:

1. Cornelia Zwaneveld-Snippe,
wonende te Hoogezand,
 2. Jan Zwaneveld,
wonende te Groningen,
- appellanten in het principaal en geïntimeerden in het voorwaardelijk
incidenteel appel,
in eerste aanleg: eisers in conventie en verweerders in voorwaardelijke
reconventie,
hierna gezamenlijk te noemen: Zwaneveld c.s.,
procureur: mr A.H. Lanting,

tegen

Anna Catharina de G [REDACTED],
wonende te Buinen,
geïntimeerde in het principaal en appellante in het voorwaardelijk
incidenteel appel,
in eerste aanleg: gedaagde in conventie en eiseres in voorwaardelijke
reconventie,
hierna te noemen: De G [REDACTED],
procureur: mr P.R. van den Elst.

Het geding in eerste instantie

In eerste aanleg is geprocedeerd en beslist zoals weergegeven in de vonnissen
uitgesproken op 16 november 1999, 6 maart 2001 en 12 februari 2003 door de
rechtbank te Assen.

Het geding in hoger beroep

Bij exploit van 8 mei 2003 is door Zwaneveld c.s. hoger beroep ingesteld van de
vonnissen d.d. 6 maart 2001 en 12 februari 2003 met dagvaarding van De G [REDACTED]
tegen de zitting van 25 juni 2003.

De conclusie van de memorie van grieven luidt:

"de vonnissen van de Rechtbank Assen van 6 maart 2001 en 12 februari 2003, zaaknummer 24848, gewezen tussen appellanten als eisers en de geïntimeerde als gedaagde te vernietigen en opnieuw rechtdoende de vordering van de oorspronkelijk eisers toe te wijzen met veroordeling van de geïntimeerde in de kosten van de procedure, zowel in eerste aanleg als in hoger beroep."

Bij memorie van antwoord is door De G■■■■ verweer gevoerd en voorwaardelijk incidenteel geappelleerd met als conclusie:

"In het principaal appel:

1. te bekrachtigen de vonnissen waarvan beroep;
2. appellanten te veroordelen in de kosten van dit hoger beroep;
3. een en ander uitvoerbaar bij voorraad;

In het voorwaardelijk incidenteel appel:

1. te vernietigen de vonnissen d.d. 6 maart 2001 en 12 februari 2003 voor zover daarin geoordeeld is dat C. Zwaneveld-Snippe en J. Zwaneveld bij de hierboven beschreven overeenkomst d.d. 2 februari 1995 betrokken zijn geweest, en te verklaren voor recht dat zij daarbij geen partij zijn geweest;
2. geïntimeerden te veroordelen in de kosten van dit hoger beroep;
3. een en ander voor zoveel mogelijk uitvoerbaar bij voorraad;"

Door Zwaneveld c.s. is in het voorwaardelijk incidenteel appel geantwoord met als conclusie:

"bij arrest uitvoerbaar bij voorraad, voorwaardelijk incidenteel appellante niet ontvankelijk te verklaren in haar beroep, althans dit te verwerpen als onbewezen en onjuist, met veroordeling van haar in de kosten van deze instantie."

Tenslotte hebben partijen de stukken overgelegd voor het wijzen van arrest.

De grieven

Zwaneveld c.s. hebben in het principaal appel negen grieven opgeworpen.

De G■■■■ heeft in het voorwaardelijk incidenteel appel twee grieven opgeworpen.

De beoordeling

In het principaal appel:

1. Nu tegen de weergave van de vaststaande feiten in r.o. 2 van het vonnis d.d. 6 maart 2001 geen grieven zijn gericht, zal ook in hoger beroep van die feiten worden uitgegaan.
2. In essentie weergegeven, heeft de rechtbank bij tussenvonnis geoordeeld dat voorshands toereikend is komen vast te staan dat de overeenkomst strekkende tot verkoop door Zwaneveld c.s. van allerhande (waardevolle) zaken aan De G■■■■, van welke overeenkomst Zwaneveld c.s. in prima in conventie nakoming heeft gevorderd, dient te worden gekwalificeerd als een – nietige – schijnovereenkomst. Bedoeld voorshands oordeel was gebaseerd op de in de ogen van de rechtbank merkwaardig summier geformuleerde koopovereenkomst van 2 februari 1995, gelet op het aanzienlijke financiële belang dat deze overeenkomst vertegenwoordigde, een en ander bezien in verband met de door partijen ondertekende overeenkomst (hierna te noemen: “contre-lettre”) waarin onder meer tot uitdrukking wordt gebracht dat de eigendom van de verkochte zaken bij J. Zwaneveld is blijven berusten. In dat verband heeft de rechtbank Zwaneveld c.s. in de gelegenheid gesteld te bewijzen dat het wél ging om overeenkomsten met een reële inhoud, waaraan feitelijk uitvoering is gegeven. Bij eindvonnis heeft de rechtbank geoordeeld dat Zwaneveld c.s. in het vervullen van hun bewijsopdracht niet zijn geslaagd, op grond waarvan hun in conventie ingestelde vordering werd afgewezen. Daarmede stond tevens vast dat de voorwaarde die De G■■■■ had gesteld voor haar vordering in prima in reconventie, niet was vervuld, zodat deze vordering verder onbesproken kon blijven.
3. Tegen – in essentie weergegeven – de kwalificatie als “schijnhandeling” zoals hierboven bedoeld, de gronden waarop deze kwalificatie berust, alsmede tegen het oordeel dat Zwaneveld c.s. niet is geslaagd te bewijzen dat de koopovereenkomst

geén schijnhandeling was, hebben Zwaneveld c.s. hun grieven in het principaal appel gericht. Het hof zal thans deze grieven alsmede de daaraan door Zwaneveld c.s. ten grondslag gelegde onderbouwing, tezamen bespreken.

4. Het gaat in deze zaak om een overeenkomst met betrekking tot twee partijen roerende zaken, die zich destijds bevonden in het perceel Gelkingestraat 9 te Groningen alsmede in het perceel Veemarktstraat 91-92 te Groningen. Met betrekking tot de zaken in de Gelkingestraat hebben Zwaneveld c.s. in prima aangevoerd – steeds in essentie weergegeven – dat deze daadwerkelijk in de macht van De G■■■■ zijn gebracht, en wel doordat dit pand aan haar is verhuurd terwijl aan haar de sleutels van het pand zijn verschaft (zie o.m. pleitnota van Zwaneveld c.s. punt 4).

Met betrekking tot de zaken in de Veemarktstraat stellen Zwaneveld c.s. zich in prima eveneens op het standpunt dat deze in de macht van De G■■■■ zijn gebracht, en wel doordat deze zaken zijn overgebracht naar het woonhuis van De G■■■■ te Ten Boer, alwaar zij door de fiscus in beslag zijn genomen (zie wederom de pleitnota van Zwaneveld c.s. punt 8).

5. Blijkens de memorie van grieven volharden Zwaneveld c.s. ook in hoger beroep in hun standpunt dat het bezit van de in de overeenkomst van 2 februari 1995 bedoelde zaken aan De G■■■■ is verschaft, zij het dat er enige nuanceverschillen zijn waar te nemen:
- a. met betrekking tot de zaken uit de Gelkingestraat: de bezitsverschaffing in de zin van art. 3:90 lid 1 BW vond plaats door het – als gevolg van de ondertekening door De G■■■■ van het huurcontract van het perceel Gelkingestraat – in de macht komen van de zich in dat pand bevindende roerende zaken (punt 4.2 van de memorie van grieven), in welk verband kennelijk (tevens) het standpunt wordt verdedigd dat de bezitsverschaffing plaats vond door een brevi manu-overdracht in de zin van art. 3:115 BW aanhef en sub b (zie punt 4.2 in fine). Overigens begrijpt het hof uit punt 4.3 van de memorie van grieven waarin met betrekking tot de zaken in de Veemarktstraat wordt gesteld dat “ook hier” door overgave van de sleutel de feitelijke bezitsverschaffing aan De G■■■■ heeft plaatsgevonden, dat

Zwaneveld c.s. hun aanvankelijke standpunt dat het bezit (mede) is verschaft door de overgave van de sleutel van het pand aan de Gelkingestraat, in hoger beroep handhaven;

b. met betrekking tot de zaken uit de Veemarktstraat: onder handhaving van hun standpunt dat het bezit van deze zaken aan De G■■■■ is verschaft als gevolg van het overbrengen van deze zaken na 5 april 1995 naar haar woning te Ten Boer (zie punt 4.3 in fine van de memorie van grieven), welke bezitsverschaffing al dan niet plaats vond op de wijze van art. 3:113 lid 1 BW door inbezitneming door De G■■■■, stellen Zwaneveld c.s. zich op het standpunt dat het bezit ook reeds eerder al was overgedragen op De G■■■■, en wel door de overgave aan De G■■■■ (of haar partner F. J. ■■■■) van de sleutel van dit perceel.

6. Aan de verhouding tussen de overeenkomst van 2 februari 1995 en de meergenoemde "contre-lettre", hebben Zwaneveld c.s. in hoger beroep als volgt inhoud gegeven (zie punt 6.8 van de memorie van grieven, hierna steeds in essentie weergegeven). De contre-lettre heeft betrekking op de op 2 februari 1995 verkochte maar niet betaalde zaken (memorie van grieven punt 6.5), en strekte enerzijds tot bescherming van De G■■■■ tegen eventuele naheffingsaanslagen en boetes van de fiscus, en anderzijds tot bescherming van Zwaneveld c.s. zolang De G■■■■ de koopsom nog niet volledig had betaald, dan wel zolang De G■■■■ de zaken niet aan de Stichting Zwaneveld Museum had overgedragen (MvG punt 6.8). Zwaneveld c.s. hebben verder met betrekking tot de contre-lettre in hun memorie van grieven punt 6.8 als volgt betoogd: "Met deze overeenkomst werd in feite bewerkstelligd dat de eigendom pas op De G■■■■ zou overgaan op het moment van volledige betaling (na 25 jaar derhalve [...])". Het hof zal hierna aan de eerder bedoelde mogelijkheid van overdracht aan de Stichting Zwaneveld Museum geheel voorbij gaan, nu uit de stellingen van geen van partijen volgt dat zulks enige rol speelt in het geschil tussen partijen.
7. Waar tussen partijen vast staat dat de overeenkomst van 2 februari 1995 inhoudt dat De G■■■■ de koopsom zal betalen in 25 jaarlijkse termijnen, terwijl Zwaneveld c.s. betogen dat daadwerkelijke aflevering (machtsverschaffing) heeft

plaatsgevonden omstreeks of kort na het tijdstip van contractssluiting, zodat geconcludeerd dient te worden dat het merendeel van de termijnen diende te worden betaald ná deze aflevering, is daarmee uit kracht van art. 7A:1576 lid 1 en 3 sprake van een koop en verkoop op afbetaling. Gevoegd bij het hierboven door Zwaneveld c.s. gestelde eigendomsvoorbehoud totdat De G. ■■■ volledig zal hebben betaald, is daarmee op de voet van art. 7A: 1576h lid 1 en 2 BW sprake van huurkoop.

8. Geconcludeerd moet derhalve worden dat Zwaneveld c.s. aan het door hen gevorderde een overeenkomst van huurkoop ten grondslag leggen, terzake waarvan partijen twee onderling samenhangende akten (de akte van 2 februari 1995 en meergenoemde “contre-lettre”) hebben opgesteld en ondertekend.
9. In de onderhavige procedure is de inleidende dagvaarding uitgebracht op 4 augustus 1999. Art. VII van de Wet tot herziening van het procesrecht in burgerlijke zaken (wet van 6 december 2001, Stbl. 580) geeft in lid 1 de regel – kortweg – dat op de verdere behandeling door de rechtbank van zaken die zijn aangebracht vóór 1 januari 2002, het oude recht van toepassing blijft. Blijkens art. 39 sub 3 (oud) Wet RO behoren alle rechtsvorderingen met betrekking tot een huurkoop, tot de competentie van de kantonrechter, terwijl art. 157 (oud) Rv inhoudt dat, indien een kantongerechtszaak aanhangig is gemaakt bij de rechtbank terwijl de gedaagde de exceptie van onbevoegdheid niet heeft voorgesteld, de rechtbank de zaak als gewone rechter aan zich zal houden en daarin in het hoogste ressort recht zal spreken.
10. Op grond van hetgeen tot op heden ten processe is gebleken, is het hof van oordeel dat Zwaneveld c.s. in hun op huurkoop gebaseerde vordering niet door het hof kunnen worden ontvangen, nu immers de rechtbank daarin in hoogste feitelijke instantie heeft geoordeeld. Waar partijen – met name Zwaneveld c.s. – zich hierover evenwel nog niet hebben uitgelaten, zal het hof hen in de gelegenheid stellen zulks bij akte alsnog te doen. Na de aktenwisseling zal het hof

terzake definitief beslissen.

11. Zwaneveld c.s. hebben hun vordering in hoger beroep nog “verbeterd” (lees: vermeerderd) met een contractuele boete ad fl. 50.000,-. De verschuldigdheid van deze boete vloeit voort uit een huurovereenkomst die partijen met elkaar zijn aangegaan.
12. Nu het (ook) hier gaat om een vordering die destijds behoorde tot de competentie van de kantonrechter, geldt hier op gronden gelijk aan die als omschreven in r.o. 9, dat Zwaneveld c.s. in hun op deze grondslag vermeerderde eis niet door het hof kunnen worden ontvangen.

In het principaal en voorwaardelijk incidenteel appel:

13. Het hof zal eike (verdere) beslissing aanhouden.

De beslissing

Het gerechtshof:

In het principaal appel:

stelt partijen – te beginnen bij Zwaneveld c.s. – in de gelegenheid zich bij akte uit te laten overeenkomstig het bepaalde in r.o. 9 en 10;

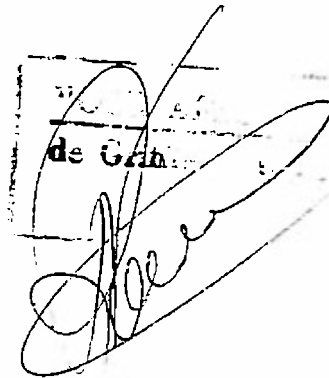
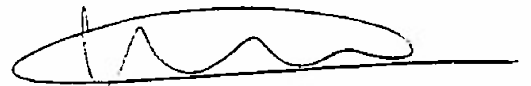
verwijst daartoe de zaak – ambtshalve peremptoir – naar de rolzitting van 2 februari 2005 (concl A en G (p.i.) AP)

In het principaal en voorwaardelijk incidenteel appel:

houdt iedere verdere beslissing aan.

Aldus gewezen door mrs Knijp, voorzitter, Bax-Stegenga en De Bock, raden, en
uitgesproken door mr Streppel, vice-president, lid van een enkelvoudige kamer, in
tegenwoordigheid van mevrouw Mellink als griffier ter openbare terechtzitting
van dit hof van woensdag 22 december 2004.

Mellink

de Griffier

Substansie
Bureau,